

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Даниела Добрева Пастармаджиева
Югозападен университет „Неофит Рилски“, гр. Благоевград

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

Област на висше образование: **3. Социални, стопански и правни науки**

Професионално направление: **3.3. Политически науки.**

Докторска програма: **Политология**

Автор: **ГРИГОР АСЕНОВ ПАШОВ**

Тема: **Трансформация на политическите партии в условията на глобализация**

Научен ръководител: **проф. д-р Борис Филипов Манов, ЮЗУ „Неофит Рилски“**

1. Описание на процедурата и представяне на докторанта

Със заповед № 1054 от 21.04.2026 г. на Ректора на Югозападния университет „Неофит Рилски“, гр. Благоевград, съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Трансформация на политическите партии в условията на глобализация“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.3. Политически науки, докторска програма Политология. Автор на дисертационния труд е Григор Асенов Пашов, докторант в редовна форма на обучение към катедра „Философски и политически науки“ с научен ръководител проф. д-р Борис Филипов Манов от ЮЗУ „Неофит Рилски“, гр. Благоевград.

Представените материали, включително Заповед на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“; автобиография на Григор Пашов; дисертация; автореферат, включително списък на приносите, списък на научните публикации по темата на дисертацията и декларация за научна етичност; отчет за извършена проверка за автентичност на текст. Приложените документи съответстват на изискуемото и от формална гледна точка и могат да бъдат приети и дискутирани.

Автобиографията на Григор Пашов показва широка интердисциплинарна академична подготовка в областта на националната сигурност, финансите и педагогиката (в областта на географията и историята). Посочената образователна основа

намира положително отражение при разработването на дисертационния труд, като дава възможност изследваната проблематика да бъде осмислена от различни гледни точки. Именно това предопределя комплексността на подхода, използван от Пашов.

2. Същностна оценка на дисертационното изследване

Дисертационният труд има стандартна структура, като се състои от увод, три глави, заключение и използвана литература. Общият обем на дисертацията е 141 страници, от които 135 са основен текст и 6 страници литература. Последната включва 95 източника, включително монографии, научни статии, публикации в интернет сайтове, като езиците на публикуване са предимно български и английски.

Представеният дисертационен труд е посветен на актуален, значим и безспорно политологичен проблем, отнасящ се до трансформацията на политическите партии в условията на глобализацията. Темата придобива особена значимост в контекста на идентифицираните кризи на представителната демокрация, разграждането на класическите партийни идентичности, намаляващото доверие както в партиите, така и в политическите институции като цяло. Допълнителни моменти са дигитализацията на обществено-политическия живот като цяло, но и на политическата комуникация в частност. В този контекст дисертацията насочва вниманието към ролята на политическите партии като посредници между гражданското общество и държавата, но не просто като статични, а най-вече като динамични образувания, принудени да се адаптират към бързо променящите се икономически, обществени, културни, комуникационни и геополитически условия.

Авторът добре обосновава актуалността на темата. Глобализацията е представена като комплексен процес, който не се заключава само до неговото икономическо измерение, а включва политически, културни, информационни и технологични аспекти. В този смисъл в дисертацията коректно е формулирана хипотезата, че „в етапа на глобализация политическите партии претърпяват съществени промени, които обхващат тяхната същност, структура, функции и роля в съществуването на съвременното общество в национален и в глобален план“ (с. 7). Правилна е и постановката, че в условията на глобализация партиите са изправени пред двойно предизвикателство. От една страна те се опитват да запазят националното си лице и да поддържат връзката с избирателите си, а от друга им се налага да се съобразяват с международни организации, наднационални институции, глобални икономически играчи, транснационални партийни семейства и дори новите цифрови технологии.

По отношение на общата рамка на изследването може да се каже, че тя е точно и ясно очертана. Като обект на изследване са посочени политическите партии, а предмет е тяхната трансформация в условията на глобализация. Основната хипотеза е формулирана коректно. На предмета и хипотезата съответства целта на дисертацията, а именно „очертване на параметрите на трансформациите на политическите партии в либералната политическа система, предизвикани от глобализацията“ (с. 7). Поставените задачи също са логически свързани с основния изследователски проблем: доказване на връзката между глобализацията и настъпилите промени в партиите, извеждане на характеристиките на тези промени и анализ на новото място на политическите партии в обществата на XXI век, включително в българския контекст.

Структурата на дисертацията следва класическия модел на научно изследване и е логически последователна. Първата глава има теоретичен характер и разглежда глобализацията, политическите партии и тяхното взаимодействие като основни понятия. Във втората глава се проследява трансформацията на политическите партии, включително по отношение на политическото представителство, идеологическата и управленската функция, организационната промяна, дигитализацията и прехода от масови към по-гъвкави и лидерски партии. Третата глава е посветена на българския контекст, което придава на труда емпирична стойност и приложимост за България.

Положителна оценка заслужават усилията на Пашов да постави българските политически партии в по-широк сравнителен и глобален контекст. Той разглежда България като част от европейските и глобалните процеси след 1989 г., особено след членството на страната в НАТО и Европейския съюз. Посоченото позволява да се направи паралел между българските и западноевропейските партийни трансформации, но и да се посочат особеностите на българския случай. Сред тях могат да се изведат нестабилност на партийни формации, силна лидерска зависимост, намаляваща избирателна активност, криза на представителството и по-слабо институционализирани партийни структури.

От методологическа гледна точка дисертацията се основава на интердисциплинарен подход, сравнително-исторически метод, индуктивен метод и вторичен анализ на документи, публични речи и др. Изборът на интердисциплинарност е оправдан, доколкото темата предполага връзка между политология, социология, икономика, международни отношения и изследвания на дигиталната трансформация. Сравнително-историческият подход също може да се определи като подходящ с оглед настъпилите промени в политическите партии, които промени могат да бъде осмислени

пълноценно само чрез съпоставка между класическите партийни модели и съвременните форми на партийна организация и поведение.

Следва да се отбележи, че като цяло дисертационният труд показва добро познаване на разглеждания проблем от страна на автора. Той използва широк понятиен апарат, включва основни теоретични перспективи към глобализацията и международната политика като реализъм, либерализъм, идеализъм, неомарксизъм, конструктивизъм и феминизъм. Пашов прави паралел между развитието на посочените концепции и динамиката в развитието на политическите партии. Особено важно е разбирането му, че всъщност глобализацията не води до обезличаване на партиите, а до тяхното функционално и организационно реструктуриране.

3. Оценка на научните приноси и приложимостта на резултатите

Приносите на дисертационния труд са както теоретични, така и приложни. На първо място, трудът систематизира значим проблем за българската политологична литература, а именно как глобализацията влияе върху същността, функциите и организацията на политическите партии. В този смисъл изследването има приносен характер, защото разглежда политическите партии като класически за политологията обект в контекста на съвременните трансформации.

Теоретичен принос представлява извеждането на основните направления на тези партийни трансформации, а именно промяна в представителната функция, преформулиране на идеологическата функция, редуциране на част от управленските възможности на националните партии, дигитализация на комуникацията, отслабване на масовото членство, засилване на лидерския елемент и преминаване към по-гъвкави организационни форми. Дисертацията правилно отбелязва, че класическото деление на леви и десни се размива, а на негово място все по-често се появяват нови разделителни линии като например глобалисти срещу антиглобалисти (с. 63).

Практическата значимост на дисертацията на Григор Пашов се изразява във възможността резултатите от изследването да бъдат използвани при анализ на съвременните партийни стратегии, предизборни кампании, организационни модели и комуникационни практики. Значим е и анализът на дигитализацията на партиите, използването на социалните мрежи, по-малкото значение на традиционните партийни клубове и ролята на прекия контакт между лидерите и избирателите. Констатациите, направени в дисертацията могат да бъдат използвани както от изследователи като основа

за бъдещи изследвания, така и от политически анализатори, партийни експерти, и всички организации, ангажирани с гражданското участие.

В този смисъл приемам формулираните от Григор Пашов приноси на дисертация, които могат да бъдат обобщени в три основни направления:

- систематизация на въздействието на глобализацията върху същността, функциите и организацията на политическите партии;
- извеждане на основните измерения на партийната трансформация и новите политически разделителни линии в контекста на глобализация;
- анализ на дигиталната партийна комуникация в условията на глобализация и спецификата на трансформацията на политическите партии в България от гледна точка на глобалните въздействия.

4. Оценка на автореферата и публикациите по дисертационния труд

Представените публикации по темата на дисертационния труд показват траен интерес на автора към проблематиката на глобализацията, държавния суверенитет, технологиите и политическите промени. Научните текстове на публикациите са тематично свързани с дисертационния труд и очертават основните полета, в които авторът развива своята изследователска компетентност. Публикуването им допринася за апробацията сред научната общност на част от идеите, засегнати в дисертацията.

Авторефератът коректно отразява съдържанието, структурата, целите, задачите, методологията, приносите и основните изводи на дисертацията. Той дава достатъчна представа за логиката на изследването и за начина, по който авторът защитава основната си хипотеза. В него са ясно синтезирани трите глави, както и изводите на Пашов.

4. Бележки и препоръки

Наред с положителните страни следва да бъдат посочени и някои бележки и препоръки. Целта им е да насочат вниманието на Григор Пашов към особености на научните изследвания, които би могъл да съблюдава при бъдещата си научна дейност. На първо място считам, че авторът би могъл да бъде по-концентриран върху основния фокус на своите изследвания и по-конкретен при анализа му. Прави впечатление, че на моменти авторът твърде много разширява обяснителната рамка на глобализацията, а можеше да се съсредоточи върху ограничен брой конкретни нейни измерения като икономическото, политическото, културно, и съответно да достигне до по-задълбочени изводи по отношение на тях. На второ място, авторът следва да има предвид, че

направените изводи имат още по-голяма тежест, когато са подкрепени от достатъчно емпирични данни. Основание за тази препоръка ми дава анализът на българския политически живот, който считам, че щеше да спечели ако твърденията на докторанта бяха подкрепени с повече данни като изборни резултати, избирателна активност, резултати от социологически проучвания и др. На последно място, но не и по важност, би било добре авторът да бъде внимателен за езиковите, правописните и стиловите особености на своите текстове. Ако Пашов планира да публикува дисертация си като книга препоръчвам финалният текст да премине през коректура и редакция на текста.

Следва да се има предвид, че горепосочените бележки не намаляват оценката за значимостта на дисертационния труд на Григор Пашов, а имат характер на препоръки за усъвършенстване на подхода му при бъдещи научни изследвания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Григор Пашов „Трансформация на политическите партии в условията на глобализация“ **съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката** и отговарят изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния правилник на ЮЗУ „Неофит Рилски“, гр. Благоевград.

Дисертационният труд показва, че докторантът Пашов **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения в професионално направление 3.3. Политически науки, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на Григор Асенов Пашов в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.3. Политически науки, докторска програма Политология.

Дата: 7 май 2026 г
гр. Благоевград

Рецензент:
Доц. д-р Даниела Пастармаджиева

REVIEW

**by Assoc. Prof. Dr. Daniela Dobрева Pastarmadzheva
South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad**

of the dissertation thesis for the award of the educational and scientific degree “**Doctor**”

Area of higher education: **3. Social, Economic and Law Sciences**

Professional field: **3.3. Political Science**

Doctoral program: **Politology**

Author: **GRIGOR ASENOV PASHOV**

Topic: **Transformation of Political Parties in the Conditions of Globalization**

Scientific supervisor: **Prof. Dr. Boris Filipov Manov, SWU "Neofit Rilski"**

1. Description of the procedure and presentation of the doctoral student

By order No. 1054 of 21.04.2026 of the Rector of the South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad, I am appointed as a member of the scientific jury for the procedure for the defense of a dissertation on the topic "Transformation of Political Parties in the Conditions of Globalization" for the acquisition of the educational and scientific degree “Doctor” in the area of higher education 3. Social, Economic and Law Sciences, professional field 3.3. Political Sciences, Doctoral Program Politology. The author of the dissertation is Grigor Asenov Pashov, a full-time doctoral student at the department “Philosophical and Political Sciences” with scientific supervisor Prof. Dr. Boris Filipov Manov from South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad.

The submitted materials, including the Order of the Rector of the South-West University “Neofit Rilski”; autobiography of Grigor Pashov; dissertation; abstract, including a list of contributions, a list of scientific publications on the topic of the dissertation and a declaration of scientific ethics; report on the verification of the authenticity of the text. The attached documents comply with the requirements from a formal point of view and can be accepted and discussed.

Grigor Pashov’s autobiography shows a broad interdisciplinary academic background in the fields of national security, finance and pedagogy (in the fields of geography and history). The educational background is positively reflected in the elaboration of the PhD thesis, allowing the researched issues to be understood from different perspectives. This is precisely what determines the complexity of the approach used by Pashov.

2. Substantive evaluation of the dissertation research

The dissertation has a standard structure, consisting of an introduction, three chapters, a conclusion and references. The total volume of the dissertation is 141 pages, of which 135 are the main text and 6 pages of references. The latter includes 95 sources, including monographs, scientific articles, publications on Internet sites, with the languages of publication being mainly Bulgarian and English.

The presented dissertation is dedicated to a topical, significant and undoubtedly political science problem, relating to the transformation of political parties in the context of globalization. The topic acquires particular significance in the context of the identified crises of representative democracy, the breakdown of classical party identities, the decreasing trust in both parties and political institutions. Additional moments are the digitalization of socio-political life in general, but also of political communication. In this context, the dissertation draws attention to the role of political parties as intermediaries between civil society and the state, but not simply as static, but above all as dynamic entities, forced to adapt to rapidly changing economic, social, cultural, communication and geopolitical conditions.

The author well justifies the relevance of the topic. Globalization is presented as a complex process that is not limited to its economic dimension, but includes political, cultural, informational and technological aspects. In this sense, the thesis correctly formulates the hypothesis that “in the stage of globalization, political parties undergo significant changes that encompass their essence, structure, functions and role in the existence of modern society at the national and global levels” (p. 7). The statement that in the conditions of globalization, parties are faced with a double challenge is also correct. On the one hand, they try to preserve their national face and maintain the relationship with their voters, and on the other hand, they must consider international organizations, supranational institutions, global economic players, transnational party families and even new digital technologies.

Regarding the general framework of the study, it is precisely and clearly outlined. The object of the study is political parties, and the focus is their transformation in the conditions of globalization. The main hypothesis is formulated correctly. The focus and hypothesis correspond to the goal of the dissertation, namely “outlining the parameters of the transformations of political parties in the liberal political system, caused by globalization” (p. 7). The tasks set are also logically related to the main research problem: proving the connection between globalization and the changes that have occurred in parties, deriving the characteristics

of these changes and analyzing the new place of political parties in the societies of the 21st century, including in the Bulgarian context.

The structure of the dissertation follows the classical model of scientific research and is logically consistent. The first chapter is theoretical and examines globalization, political parties and their interaction as basic concepts. The second chapter traces the transformation of political parties, including in terms of political representation, ideological and managerial function, organizational change, digitalization and the transition from mass to more flexible and leadership parties. The third chapter is dedicated to the Bulgarian context, which gives the work empirical value and applicability for Bulgaria.

Pashov's efforts to place Bulgarian political parties in a broader comparative and global context deserve positive evaluation. He considers Bulgaria as part of the European and global processes after 1989, especially after the country's membership in NATO and the European Union. The above allows for a parallel to be drawn between Bulgarian and Western European party transformations, but also to point out the specifics of the Bulgarian case. Among them, one can point out the instability of party formations, strong leadership dependence, decreasing voter turnout, a crisis of representation and less institutionalized party structures.

From a methodological point of view, the dissertation is based on an interdisciplinary approach, a comparative-historical method, an inductive method and secondary analysis of documents, public speeches, etc. The choice of interdisciplinarity is justified, as the topic suggests a connection between political science, sociology, economics, international relations and studies of digital transformation. The comparative-historical approach can also be defined as appropriate in view of the changes that have occurred in political parties, which changes can be fully understood only through a comparison between classical party models and contemporary forms of party organization and behaviour.

It should be noted that, in general, the dissertation work shows a good knowledge of the problem under consideration by the author. It uses a wide conceptual apparatus, includes basic theoretical perspectives on globalization and international politics such as realism, liberalism, idealism, neo-Marxism, constructivism and feminism. Pashov draws a parallel between the development of the above concepts and the dynamics in the development of political parties. Of particular importance is his understanding that in fact globalization does not lead to the depersonalization of parties, but to their functional and organizational restructuring.

3. Assessment of scientific contributions and applicability of results

The contributions of the dissertation are both theoretical and applied. First, the work systematizes a significant problem for the Bulgarian political science literature, namely how globalization affects the essence, functions and organization of political parties. In this sense, the study has a contributing character, because it considers political parties as a classic object for political science in the context of contemporary transformations.

A theoretical contribution is the derivation of the main directions of these party transformations, namely a change in the representative function, a reformulation of the ideological function, a reduction in part of the management capabilities of national parties, digitalization of communication, a weakening of mass membership, a strengthening of the leadership element and a transition to more flexible organizational forms. The dissertation correctly notes that the classical division into left and right is blurring, and in its place new dividing lines are increasingly appearing, such as globalists versus anti-globalists (p. 63).

The practical significance of Grigor Pashov's dissertation is expressed in the possibility of using the results of the study in the analysis of contemporary party strategies, election campaigns, organizational models and communication practices. Also significant is the analysis of the digitalization of parties, the use of social networks, the lesser importance of traditional party clubs and the role of direct contact between leaders and voters. The findings made in the dissertation can be used both by researchers as a basis for future research, as well as by political analysts, party experts, and all organizations engaged in civic participation.

In this sense, I accept the dissertation contributions formulated by Grigor Pashov, which can be summarized in three main areas:

- systematization of the impact of globalization on the nature, functions and organization of political parties;
- deriving the main dimensions of party transformation and new political dividing lines in the context of globalization;
- analysis of digital party communication in the context of globalization and the specifics of the transformation of political parties in Bulgaria from the perspective of global impacts.

4. Evaluation of the abstract and publications on the dissertation work

The presented publications on the topic of the dissertation demonstrate the author's enduring interest in the issues of globalization, state sovereignty, technology and political change. The scientific texts of the publications are thematically related to the dissertation and

outline the main fields in which the author develops his research competence. Their publication contributes to the approbation among the scientific community of some of the ideas addressed in the dissertation.

The abstract correctly reflects the content, structure, goals, objectives, methodology, contributions and main conclusions of the dissertation. It provides a sufficient idea of the logic of the research and the way in which the author defends his main hypothesis. It clearly synthesizes the three chapters, as well as Pashov's conclusions.

4. Notes and recommendations

Along with the positive aspects, some notes and recommendations should be mentioned. Their purpose is to direct Grigor Pashov's attention to the peculiarities of scientific research that he could observe in his future scientific activity. First, I believe that the author could be more concentrated on the focus of his research and more specific in his analysis. It is striking that at times the author expands the explanatory framework of globalization too much, and he could have focused on a limited number of its specific dimensions, such as the economic, political, cultural, and accordingly reached more in-depth conclusions regarding them. Second, the author should bear in mind that the conclusions made have even greater weight when they are supported by sufficient empirical data. The basis for this recommendation is the analysis of Bulgarian political life, which I believe would have won if the doctoral student's statements had been supported by more data, such as election results, voter turnout, results of sociological surveys, etc. Finally, it would be good for the author to be careful about the linguistic, spelling, and stylistic features of his texts. If Pashov plans to publish his dissertation as a book, I recommend that the final text undergo proofreading and editing.

It should be borne in mind that the above-mentioned notes do not diminish the assessment of the significance of Grigor Pashov's dissertation work but are suggestions for improving his approach in future scientific research.

CONCLUSION

Grigor Pashov's dissertation "Transformation of Political Parties in the Conditions of Globalization" contains *scientific, scientific-applied, and applied results, which represent an original contribution to science* and **meets all the** requirements of the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria Act (DASRBA), the Regulations for its Implementation, and the relevant regulations of the South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad.

The dissertation shows that the doctoral student Pashov **possesses** in-depth theoretical knowledge and professional skills in the professional field 3.3. Political Science, **demonstrating** qualities and skills for independently conducting scientific research.

Due to the above, I confidently give my **positive assessment** of the conducted research, presented by the above-reviewed dissertation, abstract, achieved results, and contributions, and **I propose to the honorable scientific jury to award the educational and scientific degree “Doctor”** to Grigor Asenov Pashov in the area of higher education 3. Social, Economic and Law Sciences, professional field 3.3. Political sciences, Doctoral program Politology.

Date: May 7, 2026
Blagoevgrad

Reviewer:
Assoc. Prof. Dr. Daniela Pastarmadzhieva